

วารสาร

ปัญญาภิวัตน์

PANYAPIWAT JOURNAL

Volume 11 No. 3 September - December 2019

ISSN 2651-1088 (Online)

วารสารปัญญาภิวัตน์ (PANYAPIWAT JOURNAL)

ผ่านการรับรองคุณภาพของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
(Thai-Journal Citation Index Centre-TCI) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 1
และเข้าสู่ฐานข้อมูล ASEAN Citation Index (ACI)

แนวทางการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง

GUIDELINES FOR USING MEDIA TO PROMOTE THE ACTIVITIES OF THE ELDERLY IN LAMPANG PROVINCE

อดิศักดิ์ จำปาทอง¹ คณิงนิจ ติกะมาตย์² เกสร มณีวรรณ³ และนิธุมล หิรัญวิจิตรภรณ์⁴

Adisak Champathong¹ Kanuangnich Tikamat² Kasorn Maneewan³ and Nirumol Hirunwijitporn⁴

^{1,2,4}คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น ³วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง

^{1,2,4}Faculty of Communication Arts, Nation University

³Boromarajonani College of Nursing, Nakorn Lampang

Received: August 29, 2018 / Revised: February 27, 2019 / Accepted: March 5, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการดำเนินงานวิจัยภายใต้แผนงานหลัก เรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิหลัง พฤติกรรมการสื่อสารและความต้องการในการใช้สื่อ ศึกษาความสามารถในการใช้สื่อ และเสนอแนวทางการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง โดยการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้สูงอายุและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 25 คน การเสวนากลุ่มย่อย (Focus group) จำนวน 25 คน การฝึกอบรม (Training) จำนวน 120 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จำนวน 25 คน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุจะรวมตัวกันจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมถ่ายทอดให้ความรู้ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมศึกษาดูงาน และกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุนิยมใช้โทรศัพท์ประเภทสมาร์ทโฟนในการนัดหมายกิจกรรมและแจ้งข่าวสารทั่วไป จึงมีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะในการใช้สมาร์ทโฟนเพื่อสื่อสารทางโซเชียลมีเดียและเว็บไซต์ด้วย รวมถึงต้องการสื่อสารด้วยรูปแบบวิดีโอโดยผ่านสื่อพื้นบ้าน ดังนั้นแนวทางในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุจังหวัดลำปางคือ 1) การใช้กลุ่มไลน์เพื่อสื่อสารระหว่างบุคคลและภายในกลุ่มผู้สูงอายุ 2) การใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ผ่านกลุ่มไลน์และเว็บไซต์ เพื่อประชาสัมพันธ์แก่สมาชิกภายในกลุ่มและบุคคลภายนอก 3) การใช้สื่อเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมไปยังบุคคลภายนอก

คำสำคัญ: สื่อ การส่งเสริม ผู้สูงอายุ

Abstract

This research was a research conducted under the main plan in the topic entitled “Model for Participation in Life Quality Development for the Elderly in Lampang Province” using the qualitative research methodology. Its objectives were to study the background, communicative behaviors, the needs for using the media, and the ability to use the media; and to propose guidelines for using the media to promote activities of the elderly in Lampang province. Research activities included the interviews of 25 elderly and concerned people in Lampang province, the focus group discussion involving 25 people, the training of 120 persons, and the in-depth interviews of 25 persons.

The research findings revealed that the elderly joined in establishing an elderly club to do various activities such as health promotion activities, knowledge transferring activities, vocational promotion activities, field study activities, and the elderly’s potential development activities. The elderly used smart phones in making appointments and imparting of general information. So they had the need to develop their skills in using smart phones to communicate via social media and websites including the need for communication by video via folk media. Therefore, the guidelines for using media to promote the activities of the elderly in Lampang province were the following: (1) using Line Group to communicate between individuals and within the elderly group; (2) using folk medias to transfer useful contents via Line Groups and websites to publicize to the elderly groups and outsiders; and (3) using websites to publicize the activities to outside persons.

Keywords: Media, Promotion, Elderly

บทนำ

สถานการณ์ผู้สูงอายุของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมีประชากรที่อายุเกิน 60 ปี ประมาณ 929 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ของประชากรโลก ทั้งหมด 7,433 ล้านคน ประเทศญี่ปุ่นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้วและมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงที่สุดในโลก ส่วนประเทศสิงคโปร์มีสัดส่วนผู้สูงอายุมากที่สุดในอาเซียน และประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในอนาคตอันใกล้ โดยมีส่วนของผู้สูงอายุร้อยละ 16.5 หรือจำนวน 7 ล้านคน ในขณะที่อัตราการเติบโตของประชากรไทยอยู่ที่ร้อยละ 0.5 มาจากอัตราการเกิดที่ลดลงและประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีลดลง โดย

จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่มีอัตราผู้สูงอายุสูงเป็นอันดับสองของประเทศ ดัชนีดังกล่าวใกล้เคียงกับจังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นดัชนีผู้สูงอายุที่สูงที่สุดในประเทศไทย โดยผู้สูงอายุมีอัตราเพิ่มขึ้นในเขตภาคเหนือและในเขตภาคกลาง ส่วนภาคใต้มีอัตราผู้สูงอายุอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น ปัญหาของผู้สูงอายุจึงเป็นปัญหาที่ควรจะมีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2016)

ผลกระทบเมื่อประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Prompak, 2013) ได้ส่งผลถึงการเปลี่ยนโครงสร้างประชากรของประเทศ ซึ่งมีผลกระทบในวงกว้างทั้ง

ในระดับมหภาคและจุลภาค ได้แก่ 1) ส่งผลกระทบต่อระดับมหภาค ในประชากรวัยทำงานหรือกำลังแรงงานลดลง ซึ่งจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ลดลง หากประเทศจำเป็นต้องรักษาผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน (GDP) ประเทศต้องเพิ่มประสิทธิภาพของกำลังแรงงาน หรือใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อช่วยในอุตสาหกรรมการผลิต 2) ผลกระทบต่อบประมาณของรัฐบาล โดยรัฐจะสามารถจัดเก็บภาษีจากประชากรวัยทำงานจากผู้สูงอายุได้ลดลง 3) ผลกระทบต่อบประมาณของรัฐ เนื่องจากต้นทุนทางสุขภาพของประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จาก 25,315 ล้านบาท ในปี 2523 เป็น 138,578 ล้านบาท ในปี 2543 และ 381,387 ล้านบาท ในปี 2560 4) ผลกระทบต่อการออม ในขณะที่ประชากรวัยทำงานต้องดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีรายได้ลดลงจึงจำเป็นต้องนำเงินฝากออมทรัพย์ออกมาใช้ 5) ผลกระทบต่อโครงการประกันสังคมและความมั่นคงแห่งชาติ โดยรัฐบาลต้องจัดสรรงบประมาณเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 8 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี 6) ภาวะแรงงานในอุตสาหกรรมการผลิตมีจำนวนน้อยลง จึงมีแนวโน้มที่จะนำเข้าแรงงานฝีมือจากต่างประเทศมากขึ้น 7) ผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่สนับสนุนวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การขาดสินค้าและบริการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การขนส่งสาธารณะที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการขนส่ง ซึ่งประเทศไทยยังคงมีปัญหาด้านการคมนาคมขนส่งสำหรับผู้สูงอายุอยู่

แนวทางการแก้ปัญหาของผู้สูงอายุในประเทศไทย (Prompak, 2013) ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. 2564 เมื่อมีจำนวนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ดังนั้นหน่วยงานต่างๆ จึงมีการเตรียมการต่อไปนี้ 1) ปรับปรุงฐานข้อมูลผู้สูงอายุ เพื่อที่จะติดตามอย่างใกล้ชิด และช่วยผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึงและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ 2) สร้างหลักประกันสุขภาพและการรักษาพยาบาลตามจำนวนโรงพยาบาลที่เพิ่มขึ้น และปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ โดยปัจจุบันมี

โรงพยาบาลในประเทศไทยประมาณ 7,000 แห่ง แต่ส่วนใหญ่โรงพยาบาลที่มีคุณภาพมีแพทย์พยาบาล และเครื่องมือที่เพียงพอในตั้งอยู่ในเมืองใหญ่ แต่ในเมืองเล็กๆ จะมีแพทย์ พยาบาล และเครื่องมือไม่เพียงพอ 3) การแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้ดูแล โดยการพัฒนาแผนการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นทางการ จะมีคุณภาพและมาตรฐานที่เพียงพอ 4) สร้างหลักประกันรายได้และส่งเสริมการออมเพื่อการเกษียณอายุ เช่น กองทุนประกันสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ กองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ 5) การส่งเสริมการจ้างงานของผู้สูงอายุรวมทั้งการขยายอายุเกษียณจาก 60 ปี เป็น 65 ปี เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้มีประสบการณ์ และมีศักยภาพเต็มที่ นอกจากนี้ยังแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานด้วย 6) สร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน เพื่อให้สามารถดูแลผู้สูงอายุได้มากที่สุด

จากการศึกษาสถานการณ์ของผู้สูงอายุที่ได้กล่าวมาพบว่า มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุกว่า 26,263 แห่งในประเทศไทย (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2016) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการแก้ปัญหาของผู้สูงอายุในด้านการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน โดยใช้การสื่อสารเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุทั้งด้านสุขภาพร่างกายและสภาพจิตใจ และเพิ่มศักยภาพของผู้สูงอายุด้วยเนื้อหาที่เน้นความรักความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัวและสังคม ทั้งนี้เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอสื่อจะต้องสอดคล้องความต้องการที่หลากหลายของผู้สูงอายุด้วย โดยชมรมผู้สูงอายุจะจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การส่งเสริมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การออกกำลังกาย กิจกรรมประชาสัมพันธ์ถ่ายทอดให้ความรู้ทั่วไป เช่น กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิต นันทนาการ ทำบุญ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมศึกษาดูงานภาคีเครือข่าย และกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เช่น การเขียนและการจัดทำโครงการต่างๆ แต่อย่างไรก็ตาม

การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในชมรมและผู้เกี่ยวข้อง เช่น ชมรมผู้สูงอายุต่างๆ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการต่างๆ ยังไม่สะดวกรวดเร็ว และตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ

ในการวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาภูมิหลัง ความต้องการ พฤติกรรมการบริโภคสื่อ และความสามารถในการใช้สื่อ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุ เพื่อนำเสนอแนวทางในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางที่เหมาะสม โดยมีกรอบแนวคิดของการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวความคิดของการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิหลัง พฤติกรรมการบริโภคสื่อ ความต้องการ และความสามารถในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง
2. เพื่อนำเสนอแนวทางในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง

ทบทวนวรรณกรรม

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) แบ่งเป็น 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 ระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การประมวล พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินการ ตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ จะเน้นในเรื่องของมาตรการส่งเสริมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ การดูแลตนเองเบื้องต้น สร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ที่สำคัญคือ การส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และ

สามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อรวมไปถึงสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อ

สื่อ (Media) เป็นช่องทางของการสื่อสารต่างๆ ไปสู่ผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นโฆษณา ข้อมูลข่าวสารต่างๆ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ทำให้รูปแบบของสื่อมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของระบบเทคโนโลยีสามารถแบ่งสื่อออกเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะของการใช้สื่อเพื่อการกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์คือ สื่อแบบดั้งเดิม และสื่อใหม่ (Sombatpanish, 2004: 4)

1. สื่อดั้งเดิม (Traditional Media) หมายถึง สื่อที่ผู้ส่งสารทำหน้าที่ส่งสารไปยังผู้รับสารได้ทางเดียวที่ผู้รับสารไม่สามารถติดต่อกลับทางตรงไปยังผู้ส่งสารได้ เช่น หนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุ และสื่อที่ทำหน้าที่ส่งสารสองอย่างคือ ส่งทั้งภาพและเสียงพร้อมกัน ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ สื่อภาพยนตร์

2. สื่อใหม่ (New media) หมายถึง สื่อที่ให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถสื่อสารได้พร้อมกันแบบสื่อสารสองทาง และสื่อส่งสารได้หลายอย่างรวมกันคือ ภาพ เสียง และข้อความไปพร้อมกัน ทำให้สื่อสามารถสื่อสารได้สองทางผ่านทางระบบเครือข่ายและมีศักยภาพเป็นสื่อแบบประสม (Multimedia) ปัจจุบันสื่อใหม่พัฒนาขึ้นหลากหลาย เป็นที่รู้จักและนิยมกันมากขึ้น

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่าง ที่แสดงออกและกระทำทางของสิ่งมีชีวิตที่เกิดร่วมกันกับสิ่งแวดล้อม โดยสังเกตเห็นได้หรือสามารถใช้เครื่องวัดได้ เป็นการตอบสนองของระบบหรือสิ่งมีชีวิตต่อสิ่งเร้าภายในและภายนอก หรือการรับเข้าทั้งหลาย โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ภายในหรือภายนอก การมีสติหรือไม่มีสติระลึกชัดเจนหรือแอบแฝง (Iamsupasit, 2013)

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Fayossy, 2016) ได้สำรวจสถิติผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตคือ 1) สมาร์ทโฟน 85.5% ใช้งานเฉลี่ย 6.2 ชั่วโมง/วัน 2) คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล 62% ใช้งานเฉลี่ย 5.4 ชั่วโมง/วัน 3) คอมพิวเตอร์พกพา 48.7% ใช้งานเฉลี่ย 4.7 ชั่วโมง/วัน 4) แท็บเล็ต 30% ใช้งานเฉลี่ย 3.5 ชั่วโมง/วัน 5) สมาร์ททีวี 19.8% ใช้งานเฉลี่ย 2.7 ชั่วโมง/วัน และพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตเครือข่ายสังคมออนไลน์คือ Line 91.5%, Youtube 89.3% และ Facebook 86.5%

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตและทัศนคติการใช้เนื้อหาด้านสุขภาวะบนอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ (Tirakoat, 2018) พบว่า ผลและประโยชน์การใช้งานอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุมีความสะดวกสบายมากขึ้น เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายและรวดเร็ว นอกจากนี้มีความสามารถในการใช้โปรแกรมประยุกต์และทำกิจกรรมบนอินเทอร์เน็ตด้านการอ่านและการสืบค้นเนื้อหา ติดตามข่าวสารต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง

ครอนบาค (Cronbach, 1963) ได้อธิบายว่า พฤติกรรมของบุคคลจะเกิดขึ้นจากองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้ เป้าหมายหรือความมุ่งหมาย ความพร้อมสถานการณ์ การแปลความหมาย การตอบสนอง ผลที่ได้รับ ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลแสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่างๆ ออกมา

ซึ่งการใช้งานอินเทอร์เน็ตไม่ได้จำกัดแค่ในกลุ่มเด็กแต่กลุ่มผู้สูงอายุมีสถิติการใช้งานที่สูง ในสหรัฐอเมริกา จึงได้นำข้อเท็จจริงเหล่านั้นมานำเสนอผ่าน Infographic ที่จะสามารถช่วยให้เข้าใจถึงการใช้งานอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ โดย Fathom ได้ทำการสำรวจการใช้งานอินเทอร์เน็ตในกลุ่มผู้สูงอายุชาวอเมริกันที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปพบว่า ผู้ใช้งานส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 55-65 ปี ซึ่งเป็นการใช้งานผ่านคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์

สมาร์ทโฟนเป็นหลัก โดยการใช้งานผ่านคอมพิวเตอร์มีจำนวนอยู่ที่ 90% และการใช้งานผ่านสมาร์ทโฟนมีจำนวน 34% (Thumbsupteam, 2013)

วิธีการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภูมิหลัง พฤติกรรมการบริโภคสื่อ ความสามารถ และความต้องการในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุจังหวัดลำปาง ร่วมกับโครงการอื่นภายใต้แผนงานหลักเดียวกัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยมีกระบวนการดำเนินงานหลักใน 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการศึกษาภูมิหลัง พฤติกรรมการบริโภคสื่อ ความสามารถ และความต้องการในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเชิงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุ โดยมีการสัมภาษณ์ (Interview) และศึกษาวิธีการสื่อสารในการดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 25 คน เพื่อสำรวจสภาพปัจจุบันด้านการสื่อสารของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง และนำมาประเมินความต้องการและพัฒนาความสามารถในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุจังหวัดลำปางในเบื้องต้น

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการสร้างกรอบแผนงานการวิจัย

เป็นการประสานงานความร่วมมือจากกลุ่มผู้สูงอายุ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดลำปาง โดยจัดให้มีการเสวนากลุ่มย่อย (Focus group) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กลุ่มผู้สูงอายุรายกลุ่มและรายบุคคลและผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน 25 คน ซึ่งประกอบด้วย ชมรมผู้สูงอายุระดับตำบล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง เพื่อนำข้อมูลจากทุกฝ่ายมากำหนดเป็นกรอบแผนงานวิจัยสำหรับการพัฒนาแนวทางในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริม

กิจกรรมของผู้สูงอายุจังหวัดลำปาง

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการพัฒนาแนวทางในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุ

เป็นการหาข้อมูลและพัฒนาเกี่ยวกับความสามารถในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการ 1) การสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางจำนวน 25 คน เพื่อ 1.1) ประเมินความต้องการและความสามารถในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง 1.2) เพื่อส่งเสริมการฝึกทักษะและร่วมมือกันค้นหาแนวทางในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุร่วมกัน 2) การฝึกอบรม (Training) ด้านการใช้สื่อออนไลน์ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง จำนวน 120 คน

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 25 คน ซึ่งประกอบด้วย ชมรมผู้สูงอายุระดับตำบล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง เพื่อวิเคราะห์ ประเมิน และหาข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาภูมิหลัง พฤติกรรมการสื่อสาร และความต้องการในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุจังหวัดลำปาง พบว่า

1.1 ภูมิหลัง

ผู้สูงอายุจะมีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุ ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การออกกำลังกาย กิจกรรมตรวจสุขภาพ ชั่งน้ำหนัก วัดความดัน คัดกรองโรค กิจกรรมประชาสัมพันธ์

ถ่ายทอดให้ความรู้ทั่วไป กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิต นั้งสมาธิ ทำบุญ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ เช่น ปลุกผัก เย็บผ้า กิจกรรมศึกษาดูงานภาคีเครือข่าย และกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เช่น การเขียนและการจัดทำโครงการต่างๆ เป็นต้น

1.2 พฤติกรรมการบริโภคสื่อ

ผู้สูงอายุนิยมเปิดรับสื่อโทรทัศน์เพื่อติดตามข่าวสารบ้านเมืองและเพื่อความบันเทิง และใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น การนัดหมายกิจกรรม หรือการแจ้งข่าวสารทั่วไป และใช้โซเชียลมีเดียและเว็บไซต์ โดยผ่านโทรศัพท์ประเภทสมาร์ตโฟน แต่ยังคงอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากผู้สูงอายุยังขาดประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยี กลุ่มผู้สูงอายุที่นิยมใช้โซเชียลมีเดียและเว็บไซต์เนื่องจากจะเป็นที่ยอมรับจากบุคคลรอบข้าง ทำให้มีเพื่อนจำนวนมาก และมีความสนุกสนานเพลิดเพลิน สามารถที่จะตามทันสมัยนิยม และสามารถทำประโยชน์ต่อสังคมได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

1.3 ความต้องการในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะใช้โทรศัพท์ประเภทสมาร์ตโฟนเพื่อพูดสื่อสารข้อความเป็นหลัก จึงมีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะในการใช้สมาร์ตโฟนเพื่อสื่อสารออนไลน์ เช่น โซเชียลมีเดียและเว็บไซต์ โดยผู้สูงอายุมีความต้องการใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) เพื่อสื่อสารมากกว่าเฟซบุ๊ก (Facebook) เนื่องจากมีความคุ้นเคยและสามารถโต้ตอบได้ทันที โดยต้องการใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) เพื่อเชื่อมโยงและกระจายข้อมูลของผู้สูงอายุ ให้กลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มอื่นๆ ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตนเองได้ง่ายขึ้น ผู้สูงอายุยังมีความต้องการสื่อสารด้วยรูปแบบวิดีโอที่เป็นภาพเคลื่อนไหวโดยผ่านสื่อพื้นบ้าน เช่น ค่าวหรือจ้อย เนื่องจากเป็นสื่อที่ใกล้ตัว ใช้ภาษาที่คุ้นเคย ฟังง่าย และสามารถประยุกต์เนื้อหาเพื่อนำเสนอได้หลากหลาย ทันต่อสถานการณ์ได้ และต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิมไม่ให้สูญหายด้วย โดยคาดหวังว่าสื่อพื้นบ้านจะช่วย

เพิ่มความน่าสนใจและเชิญชวนสมาชิกให้เข้ามาร่วมกับกิจกรรมของกลุ่มมากขึ้น นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังมีความต้องการสื่อสารด้วยเว็บไซต์ เพื่อเป็นสื่อกลางเป็นแหล่งข้อมูล รวบรวมความรู้ นวัตกรรม กิจกรรมต่างๆ และเชื่อมต่อกับกลุ่มผู้สูงอายุจังหวัดลำปางกับจังหวัดอื่นๆ รวมถึงหน่วยงานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุให้สามารถเข้าถึงได้

2. จากการศึกษาความสามารถในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุจังหวัดลำปางพบว่า

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโทรศัพท์ประเภทสมาร์ตโฟนเพื่อใช้พูดสื่อสารข้อความหลัก และใช้เพื่อการสื่อสารผ่านทางโซเชียลมีเดียและเว็บไซต์ด้วย โดยโซเชียลมีเดียที่นิยมใช้คือ แอปพลิเคชันไลน์ (Line) เพื่อส่งข้อความ ภาพอวยพร และแจ้งข่าวสารทั่วไป จึงมีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะการใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) เพื่อประโยชน์ด้านอื่นๆ ที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เช่น การส่งเสริมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การออกกำลังกาย กิจกรรมประชาสัมพันธ์ถ่ายทอดให้ความรู้ทั่วไป เช่น กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิต นั้งสมาธิ ทำบุญ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมศึกษาดูงานภาคีเครือข่าย และกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เช่น การเขียนและการจัดทำโครงการต่างๆ

คณะผู้วิจัยจึงได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่อง การใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) เพื่อส่งเสริมการใช้สื่อของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง จำนวน 120 คน ซึ่งหลังจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว กลุ่มผู้สูงอายุมีกลุ่มไลน์ (Line group) ชื่อกลุ่ม “พฤษพลังลำปาง” เพื่อสื่อสารเนื้อหาที่จะเป็นประโยชน์และส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารระหว่างกัน อันจะเกิดผลดีต่อความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่กลุ่มผู้สูงอายุและสาธารณะ

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้ร่วมมือกับกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อผลิตสื่อวีดิทัศน์สื่อพื้นบ้าน ค่าวและจ้อย จำนวน 14 ตอน ภายใต้แนวความคิด “ความสุขของผู้สูงอายุจังหวัด

ลำปาง” รวมถึงผลิตสื่อเว็บไซต์ ชื่อ พดพพลังลำปาง เพื่อเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร เป็นแหล่งข้อมูล รวบรวมความรู้ นวัตกรรม กิจกรรมต่างๆ และเชื่อมต่อกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางกับจังหวัดอื่นๆ รวมถึงหน่วยงานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุให้สามารถเข้าถึงได้

3. แนวทางในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุจังหวัดลำปาง

ผลการศึกษาซึ่งเกิดจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ จำนวน 25 คน ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การใช้กลุ่มไลน์เพื่อสื่อสารระหว่างบุคคลและภายในกลุ่มผู้สูงอายุ 2) การใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์นำเสนอผ่านกลุ่มไลน์และเว็บไซต์ 3) การใช้สื่อเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมไปยังบุคคลภายนอก ดังนี้

3.1 การใช้กลุ่มไลน์เพื่อสื่อสารระหว่างบุคคลและภายในกลุ่มผู้สูงอายุ

กลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางมีความคิดเห็นต่อการใช้ออปพลิเคชันไลน์ “พดพพลังลำปาง” ในการสื่อสารระหว่างกลุ่ม เนื่องจากใช้ง่าย สะดวก ผู้สูงอายุมีความคุ้นเคยสามารถโต้ตอบได้ทันทีโดยแอปพลิเคชันไลน์ “พดพพลังลำปาง” จะเป็นสื่อที่เชื่อมโยงในการกระจายข้อมูลของผู้สูงอายุให้กลุ่มผู้สูงอายุจากอำเภอต่างๆ ให้ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของอำเภอตนเองได้ง่ายขึ้น ผู้สูงอายุจึงมีความเห็นว่า เนื้อหาที่สื่อสารกันที่มีความถี่สูง ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่รัฐจัดให้กับผู้สูงอายุ 3) ด้านการใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจ โดยใช้กลุ่มไลน์เพื่อส่งเสริมการขายสินค้าที่จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้น 4) เรื่องทั่วไป นันทนาการ และการใช้ติดต่อประสานงานภายในชมรมผู้สูงอายุ

3.2 การใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์นำเสนอผ่านกลุ่มไลน์และเว็บไซต์ เพื่อประชาสัมพันธ์แก่สมาชิกกลุ่มกิจกรรมและประชาสัมพันธ์ไปยังบุคคลภายนอก

ผู้สูงอายุจังหวัดลำปางนิยมบริโภคสื่อที่มีลักษณะที่เป็นรูปภาพ มีการเคลื่อนไหว มีเสียง มีจังหวะ และเป็นการสื่อสารที่เป็นภาษาท้องถิ่น เนื่องจากฟังง่าย เข้าใจง่าย ลึกซึ้ง และเพลิดเพลิน เพื่อประชาสัมพันธ์แก่สมาชิกกลุ่มกิจกรรมและประชาสัมพันธ์ไปยังบุคคลภายนอก อันจะเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิมไม่ให้สูญหายอีกด้วย ผู้สูงอายุจึงมีความเห็นว่า แนวทางการใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ผ่านกลุ่มไลน์และเว็บไซต์ ได้แก่ 1) ความยาวไม่เกิน 1 นาที 2) มีคุณภาพดี ภาพและเสียงมีความชัดเจน 3) มีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ 4) มีการใช้ภาษาท้องถิ่น ฟังง่าย เข้าใจง่าย และมีความน่าสนใจ

3.3 การใช้สื่อเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมไปยังบุคคลภายนอก

ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางใช้สื่อเว็บไซต์เป็นสื่อกลางในการสื่อสาร เป็นแหล่งข้อมูล รวบรวมความรู้ นวัตกรรม กิจกรรมต่างๆ และเชื่อมต่อกลุ่มผู้สูงอายุจังหวัดลำปางกับจังหวัดอื่นๆ รวมถึงหน่วยงานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุให้สามารถเข้าถึงได้ และช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถทำประโยชน์ต่อสังคมได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ดังนั้น แนวทางการใช้สื่อเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมไปยังบุคคลภายนอก ได้แก่ 1) การติดต่อขออนุญาตใช้งานพื้นที่เว็บไซต์ 2) การติดตั้งโปรแกรม cms wordpress ซึ่งเป็นโปรแกรมการสร้างเว็บไซต์สำเร็จรูป สามารถสร้างและบริหารจัดการเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต 3) การออกแบบเว็บไซต์ให้มีความสวยงามและมีความสะดวกในการสืบค้น 4) การสร้างและบรรจุเนื้อหา การจัดหมวดหมู่ เพื่อให้สะดวกต่อการสืบค้นบนเว็บไซต์ เนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มผู้สูงอายุควรประกอบด้วยเนื้อหาด้านสุขภาพ ด้านการ

ท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรม ด้านกิจกรรมเพื่อสังคม ด้านเทคโนโลยีผู้สูงอายุ ด้านสิทธิและสวัสดิการ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ รวมถึง (Link) ที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ และเปิดพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุที่มีคำถามด้านต่างๆ 5) การอัปโหลด (Up load) เนื้อหา ข้อความ ภาพ และวิดีโอตามหมวดหมู่บนพื้นที่ที่ได้เตรียมไว้แล้ว เพื่อให้ผู้สนใจสามารถเข้าเว็บไซต์เพื่อสืบค้นเรื่องราวเนื้อหาที่ต้องการได้

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษาภูมิหลัง พฤติกรรมการสื่อสารและความต้องการในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุจังหวัดลำปาง

ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางมีการรวมตัวกันตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การออกกำลังกาย กิจกรรมตรวจสุขภาพ กิจกรรมถ่ายทอดให้ความรู้ทั่วไป กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิต กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมศึกษาดูงาน และกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพลฒพลัง (Active aging) เรื่อง What is Healthy Ageing? (World Health Organization, 2002) ที่หมายถึง การเข้าสู่สภาวะของผู้สูงวัยอย่างมีความสุข พร้อมกับเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อตนเองและสังคมส่วนรวม ไม่เป็นภาระหรือปัญหาต่อคนรอบข้างและสังคม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะใช้โทรศัพท์ประเภทสมาร์ตโฟนเพื่อสื่อสารข้อความเป็นหลัก จึงมีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะในการใช้สมาร์ตโฟนเพื่อสื่อสารออนไลน์ เช่น โซเชียลมีเดีย และเว็บไซต์ เนื่องจากจะเป็นที่ยอมรับจากบุคคลรอบข้าง ทำให้มีเพื่อนจำนวนมาก และมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน สามารถที่จะตามทันสมัยนิยม และสามารถทำประโยชน์ต่อสังคมได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การเรียนรู้เทคโนโลยีของ

ผู้สูงอายุ อบต. ท่าโขลง จังหวัดพุมธานี (Lertwachara et al., 2013) ที่พบว่า ผู้สูงอายุกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และใช้สื่อออนไลน์เนื่องจากเป็นที่ยอมรับจากบุคคลรอบข้าง แสดงให้เห็นว่าตนเองมีคุณค่าและทำให้มีเพื่อนจำนวนมาก

2. จากการศึกษาความสามารถในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุจังหวัดลำปางพบว่า

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโทรศัพท์ประเภทสมาร์ตโฟน แต่ใช้เพื่อพูดสื่อสารข้อความเป็นหลัก จึงมีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะการใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) ผ่านโทรศัพท์ประเภทสมาร์ตโฟน เพื่อประโยชน์ด้านอื่นๆ ที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น รวมถึงการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องต่างๆ ผ่านสื่อออนไลน์และใช้กลุ่มไลน์ไปใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจที่จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีรายได้เสริมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การเรียนรู้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุ อบต. ท่าโขลง จังหวัดพุมธานี (Lertwachara et al., 2013) ที่อธิบายว่า ผู้สูงอายุใช้สื่อออนไลน์เนื่องจากเป็นที่ยอมรับจากบุคคลรอบข้าง แสดงให้เห็นว่าตนเองมีคุณค่าทำให้มีเพื่อนจำนวนมาก และใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจที่จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีรายได้เสริม

3. แนวทางในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีแนวทางในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรม 3 แนวทางดังนี้

3.1 การใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) เพื่อสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง ใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) “พลฒพลังลำปาง” ในการสื่อสารระหว่างกลุ่ม เนื่องจากใช้ง่าย สะดวก ผู้สูงอายุมีความคุ้นเคย สามารถโต้ตอบได้ทันทีโดยแอปพลิเคชันไลน์ (Line) “พลฒพลังลำปาง” จะเป็นสื่อที่เชื่อมในการกระจายข้อมูลของผู้สูงอายุให้กลุ่มผู้สูงอายุจากอำเภอต่างๆ ให้ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของตนเองได้ง่ายขึ้น โดยเนื้อหาที่สื่อสารกันที่มีความถี่สูง ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่รัฐจัดให้กับผู้สูงอายุ และด้านการใช้ประโยชน์ใน

เชิงธุรกิจ โดยใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) ไปส่งเสริมการขายสินค้าและเรื่องทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการใช้ Line ของผู้สูงอายุ: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Chaichuay, 2017) ที่อธิบายว่า ผู้สูงอายุเรียนรู้การใช้งาน Line ด้วยตนเองและจากการแนะนำของเพื่อนหรือลูกหลาน ซึ่งแอปพลิเคชันไลน์ (Line) ทำให้เกิดพื้นที่เสมือน (Virtual space) ที่ทำให้ผู้สูงอายุสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือญาติได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ นอกจากนี้ Line กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ที่ผู้สูงอายุสามารถแสดงความห่วงใยต่อผู้อื่นและแสดงนัยว่าตนเองยังสุขสบายดี

3.2 การใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์นำเสนอผ่านแอปพลิเคชันไลน์ (Line) และเว็บไซต์ เพื่อประชาสัมพันธ์แก่สมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุและบุคคลภายนอก เนื่องจากฟังง่าย เข้าใจง่าย ลึกซึ้งและเพลิดเพลิน อันจะเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิมไม่ให้สูญหายอีกด้วย โดยมีแนวทางการใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ (Line) และเว็บไซต์ ได้แก่ 1) ความยาวไม่เกิน 1 นาที 2) มีคุณภาพดี ภาพและเสียงมีความชัดเจน 3) มีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ 4) มีการใช้ภาษาท้องถิ่น ฟังง่าย เข้าใจง่าย และมีความน่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง การใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม การสร้างความสามัคคีระหว่างกลุ่มคนต่างๆ การช่วยให้คนพัฒนาด้านภูมิปัญญา และทำหน้าที่ให้ความบันเทิงเหมือนสื่อมวลชนโดยทั่วไป (Kaewthep, 2007) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง สื่อพื้นบ้านกับการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนศาลายา (Thinwilaisakul, 2011; OK nation, 2008; Intangible Cultural Heritage, 2018) ที่พบว่า สื่อพื้นบ้านมีแรงดึงดูดให้บุคคลภายนอกเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ดี ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์เพื่อนำเสนอในรูปแบบสื่อวีดิทัศน์ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจมากขึ้น

3.3 การใช้สื่อเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางใช้สื่อเว็บไซต์เป็นสื่อกลางในการสื่อสาร เป็นแหล่งข้อมูลรวบรวมความรู้ นวัตกรรม กิจกรรมต่างๆ และเชื่อมต่อกับกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางและพื้นที่อื่นๆ รวมถึงหน่วยงานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุให้สามารถเข้าถึงได้ และช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถทำประโยชน์ต่อสังคมได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ดังนั้นแนวทางการผลิตสื่อเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมไปยังบุคคลภายนอก โดยมีเนื้อหาให้สะดวกต่อการสืบค้นบนเว็บไซต์ ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านการท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรม 3) ด้านกิจกรรมเพื่อสังคม 4) ด้านเทคโนโลยีผู้สูงอายุ 5) ด้านสิทธิและสวัสดิการ 6) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 7) รวมลิงก์ (Link) ที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร 8) ถาม/ตอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อหาข้อมูลสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร (Rattanawarang, 2015) ที่อธิบายว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่า การใช้อินเทอร์เน็ตช่วยให้รู้เหตุการณ์ต่างๆ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังค้นหาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคอาการเจ็บป่วย และทัศนคติที่มีต่อการใช้อินเทอร์เน็ต สามารถร่วมกันพยากรณ์การใช้อินเทอร์เน็ตค้นหาข้อมูลสุขภาพได้ และงานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อระดับความสุขของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร (Rojanaprapa, 2017) ที่อธิบายว่า ผู้สูงอายุใช้เทคโนโลยีเพื่อความบันเทิงกับการใช้เพื่อสังคม

สรุปผล

ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางมีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุ เพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ใช้โทรศัพท์ประเภทสมาร์ตโฟน เพื่อพูดสื่อสารข้อความ เป็นหลักในการติดต่อประสานงานจึงมีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะการใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) ผ่าน

โทรศัพท์ประเภทสมาร์ทโฟน เพื่อใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ ที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เพื่อจะเป็นที่ยอมรับจากบุคคลรอบข้าง ทำให้มีเพื่อนจำนวนมาก และมีความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน สามารถที่จะตามทันสมัยนิยม และสามารถทำประโยชน์ต่อสังคมได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้นแนวทางในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง ได้แก่ การใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) เพื่อสื่อสารระหว่างบุคคลและภายในกลุ่มผู้สูงอายุ การใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์นำเสนอผ่านกลุ่มไลน์และเว็บไซต์ เพื่อประชาสัมพันธ์

แก่สมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุและบุคคลภายนอก และการใช้สื่อเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของผู้สูงอายุ ซึ่งแนวทางการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางดังกล่าว จะช่วยส่งเสริมทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขและมีความรู้รอบด้าน สามารถสานต่อกิจกรรมปัญหา มีจิตอาสาเพื่อชุมชน และสามารถตามทันกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างดียิ่งขึ้น เป็นผู้มีส่วนร่วมสมวัยได้ โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดลำปาง (Lampang Provincial Office, 2014) นครแห่งความสุข ซึ่งจะเป็นเมืองแห่งความสุขของผู้สูงอายุด้วย

References

- OK Nation. (2008). *Folk Culture and Conservation of Thai Folk Songs in 6 Regions* (Blog). Retrieved June 10, 2016, from <http://www.oknation.net/blog/porchaiyut> [in Thai]
- Chaichuay, W. (2017). Elderlies' experience in using LINE application: a phenomenological study. *Veridian E-Journal*, 10(1), 905-918. [in Thai]
- Cronbach, L. J. (1963). *Educational Psychology* (2nd ed.). New York: Harcourt, Brace and World.
- Fayossy. (2016). *Survey of Internet usage behavior of Thai people in 2016*. Retrieved November 12, 2018, from <https://www.marketingoops.com/reports/behaviors/etda-research-thai-internet-2016/> [in Thai]
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. (2016). *Situation of the Thai Elderly 2016*. Retrieved December 26, 2017, from <http://thaitgri.org/?p=38427> [in Thai]
- Iamsupasit, S. (2013). *Theories and Techniques in behavior modification* (8th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. [in Thai]
- Intangible Cultural Heritage. (2018). *Folk song Khaw Joy Sor*. Retrieved April 2, 2018, from <http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/performing-arts/236-performance/335-----m-s> [in Thai]
- Kaewthep, K. (2007). *Media analysis: Concept and Techniques*. Bangkok: Infinity Press. [in Thai]
- Lampang Provincial Office. (2014). *Lampang Provincial Development Plan 2014-2017*. Retrieved December 26, 2017, from <http://www.lampang.doae.go.th/wp-content/uploads/2015/02/plan1.pdf1.pdf> [in Thai]
- Lertwachara, K., Tularuck, T., Ramatim, J., Chaiprapunkul, P., Wattanamano, M. & Boonrueng, A. (2013). Technology Learning of the Elderly. *CITU Review*, 2(1), 1-7. [in Thai]
- Ministry of Social Development and Human Security. (2010). *The 2nd National Plan on the Elderly (2002-2021)* (revised 1). Bangkok: Thep Phen Vanish. [in Thai]

- Prompak, C. (2013). *Aging society in Thailand*. Retrieved December 26, 2017, from http://library.senate.go.th/document/Ext6078/6078440_0002.PDF [in Thai]
- Rattanawarang, W. (2015). Elderly's Internet Usage for Health Information in Bangkok Region. *Journal of Behavioral Science for Development*, 7(1), 169-186. [in Thai]
- Rojanaprapa, V. (2017). *Behavioral of Using Technology Affecting the Happiness Levels of the Elderly*. Doctor's Degree, Sripatum University. [in Thai]
- Sombatpanish, P. (2004). *Advertising in the decade of 2000-2010: a study of media effect on advertising patterns*. Thesis, Doctor of Philosophy, Mass communication, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University. [in Thai]
- Thinwilaisakul, C. (2011). *Folk Media and Identity Creating of Salaya Community* (Research Report). Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University. [in Thai]
- Thumbsupteam. (2013). *Watch seniors and boomers internet usage are interesting same teenage*. Retrieved December 15, 2017, from <http://thumbsup.in.th/2013/02/seniors-boomers-internet-usage/> [in Thai]
- Tirakoat, S. (2018). Internet usage behaviors, literacy, and attitude towards utilization of wellness content on the internet among Thai elderly. *Journal of Nursing and Health Care*, 36(1), 72-80. [in Thai]
- World Health Organization. (2002). *What is Healthy Ageing?* Retrieved July 3, 2015, from http://www.who.int/ageing/active_ageing/en/

Name and Surname: Adisak Champathong

Highest Education: Master of Arts (Communication Arts),
Bangkok University

University or Agency: Nation University

Field of Expertise: Media, Public Relations, Marketing Communications

Address: 444 Vajiravudh Damnoen Rd., Prabaht, Mueang, Lampang 52000

Name and Surname: Kanuangnich Tikamat

Highest Education: Master of Business Administration
(Strategic Management), Naresuan University

University or Agency: Nation University

Field of Expertise: Public Relations

Address: 444 Vajiravudh Damnoen Rd., Prabaht, Mueang, Lampang 52000

Name and Surname: Kasorn Maneewan

Highest Education: Master of Arts (Health Promotion),
Chiang Mai University

University or Agency: Boromrajonani College of Nursing, Nakhon Lampang

Field of Expertise: Health Promotion, Elderly

Address: 268 Pakham Rd., Huawiang, Mueang, Lampang 52000

Name and Surname: Nirumol Hiranwijitporn

Highest Education: Master of Arts (Communication Arts and Innovation),
National Institute of Development Administration

University or Agency: Nation University

Field of Expertise: Public Relations, Marketing Communication

Address: 444 Vajiravudh Damnoen Rd., Prabaht, Mueang, Lampang 52000